

## UDKAST TIL POLITISK UDTALELSE FRA UNDERUDVALGETS FORMAND FLEMMING DAMGAARD LARSEN.

**1.** Udvalget konstaterer, at PET-kommissionens beretning har afdækket kritisable forhold og påvist, at regeringserklæringen af 30. september 1968 ikke er efterlevet. Folketinget finder anledning til at fremhæve, at reglerne om ministeransvar betyder, at det i sidste ende er justitsministeren, der har ansvaret, hvis PET ikke har overholdt gældende regler og retningslinjer.

Udvalget finder det i den forbindelse kritisabelt

- at PET med Arne Niensens hemmelige instruks af december 1968 fortsatte registreringer på grundlag af lovlig politisk virksomhed,
- at Wamberg-udvalget blev forholdt adgang til et antal personregistreringer,
- at Wamberg-udvalget i nogle situationer blev fejlinformeret,
- at Wamberg-udvalget formentlig ikke fik forelagt Justitsministeriets notat af 14. september 1968 om PET's registreringer og videregivelse af oplysninger om danske statsborgere, samt
- at Folketingets Kontroludvalg trods gentagne anmodninger fra Wamberg-udvalget ikke modtog denne information før Kontroludvalgets daværende sekretær i 1988 blev underrettet.

Folketinget har i notat om ministres oplysningspligt fastslået, at det er en fundamental del af det demokratiske parlamentariske system, at Folketinget i udøvelsen af sin kontrolfunktion kan stille spørgsmål, og at regeringen leverer korrekte, rettidige og fyldestgørende svar til Folketinget.

Udvalget finder sammenfattende, at PET-kommissionen afdækker eksempler på kritisable forhold, men at der ikke efter så mange år er grundlag for at drage nogen til ansvar. Udvalget ser med stor alvor på disse eksempler.

Udvalget konstaterer samtidig, at PET i de senere år har gennemgået større omorganiseringer, og at åbenheden om tjenestens virke er styrket.

**2.** Udvalget har overvejet, om der i lyset af PET-kommissionens beretning bør indføres en generel adgang til at få indsigt i PET's personsager fra perioden 1945 – 1989 (historisk indsigt), men finder at en stillingtagen hertil bør afvente resultatet af de mere samlede overvejelser, som foretages i det såkaldte Wendler Pedersen-udvalg, der forventes at færdiggøre sit arbejde i løbet af 2011.

**3.** Udvalget har herudover overvejet, hvilke mere fremadrettede initiativer der kan være grund til at tage i forlængelse af PET-kommissionens beretning.

Udvalget ser som nævnt med stor alvor på de eksempler, der er omtalt i PET-kommissionens beretning, på, at PET i perioden 1945 – 1989 har overtrådt eller omgået gældende regler og retningslinjer.

Det er af hel central betydning for et demokrati som det danske, at befolkningen har tillid til, at myndighederne holder sig inden for de retlige rammer, der gælder for deres virksomhed. Dette er naturligvis i særdeleshed vigtigt i forhold til en efterretningstjeneste, bl.a. fordi der i sagens natur ikke kan være den samme åbenhed om tjenestens virksomhed som i forhold til andre myndigheder.

Udvalget konstaterer, at PET's arbejde med at styrke åbenhed og informationerne om tjenestens aktiviteter har bidraget til befolkningens tryghed ved og tillid til tjenesten generelt er øget de senere år.

En måde at værne om befolkningens tillid til PET er at sikre, at de retlige rammer for efterretningstjenesten er tidssvarende, og udvalget ser derfor frem til, at arbejdet i Wendler Pedersen-udvalget snart færdiggøres. Udvalget lægger i den forbindelse afgørende vægt på, at regeringen følger hurtigt op på betænkningen og fremlægger et forslag til en ny samlet regulering af PET's virksomhed, som kan fastholde og styrke befolkningens tillid til efterretningstjenesten.

**4.** PET-kommissionen har med udgangspunkt i beskrivelsen af PET's virksomhed bidraget til at belyse aspekter af såvel den ældre som den nyere danske historie.

Udvalget finder dog grund til at påpege skævheden i, at en stor del af det, der er offentliggjort i PET-kommissionens beretning – og i den bog som nogle af deltagerne i kommissionens arbejde efterfølgende har udgivet – bygger på materiale, som de omtalte personer og organisationer og andre forskere ikke kan få adgang til, fordi kommissionens beretning og bogen især bygger på kilder i PET, men også på samtaler, vidneforklaringer og dokumenter fra ministerier. Der er således ved brug af dette materiale ikke tale om almindelig historisk forskning, der kan udsættes for kritisk gennemgang af andre forskere ud fra en kildekritisk tilgang. Dette indebærer, at det samlede resultat især belyser PETs opfattelse af forskellige personer, organisationer og begivenheder.

Historieskrivningen er generelt set af væsentlig betydning for et samfund og er navnlig en opgave for forskere. Udvalget har den principielle holdning, at der på den ene side bør være størst mulig åbenhed med hensyn til statens arkivmateriale, men at åbenheden på den anden side ikke bør skade de registrerede personers interesser.

Arkivloven afspejler denne afvejning. Loven bygger således på et udgangspunkt om mest mulig åbenhed. Omvendt må den, der får adgang til ikke umiddelbart tilgængeligt arkivmateriale, ikke

offentliggøre fortrolige oplysninger, som den pågældende har fået kendskab til gennem arkivadgangen. En overtrædelse kan straffes med bøde eller fængsel i indtil 6 måneder.

Det er endvidere ifølge Rigsarkivet fast praksis, at der ved meddelelse af arkivadgang fastsættes vilkår om, at oplysninger om enkeltpersoners private forhold ikke viderebringes, at der ikke må rettes henvendelse til personer, som er nævnt i det materiale, der gives adgang til, og at dokumenter mv. ikke gengives i deres helhed eller kopieres. Overtrædes et vilkår, kan dette straffes med bøde eller fængsel i indtil 6 måneder.

Der er således snævre rammer for, hvad en forsker lovligt kan bruge personoplysninger til. Særligt i forhold til PET's arkivalier kan der imidlertid være grund til at overveje den registreredes stilling, når forskere gives indsigt i PET's arkivmateriale.

Udvalget er opmærksom på, at der i almindelighed vil være meget væsentlige forhold, der taler imod, at en person, som er registreret af PET, får kendskab hertil. Udvalget finder imidlertid, at det navnlig i forhold til nulevende personer kan forekomme paradoksalt, hvis en person først får kendskab til oplysninger, som PET har registreret om vedkommende, når en forsker offentliggør oplysningerne.

Udvalget er derfor meget tilfreds med, at Justitsministeriet har tilkendegivet, at PET, når der til brug for offentliggørelse af forskningsprojekter sker afklassificering af oplysninger i en personsag, som en forsker har fået adgang til, samtidig giver den person, som sagen omhandler, adgang til det afklassificerede materiale.

**5.** Udvalget skal afslutningsvis understrege, at tidsforløbet vedrørende kommissionsberetningen om PET har været usædvanligt. Udvalget finder, at det vil være hensigtsmæssigt, hvis justitsministeren ved fremtidige nedsættelser af undersøgelseskommissioner i samråd med Folketinget overvejer, om det i kommissoriet bør tilkendegives, at kommissionen bør tilrettelægge sit arbejde således, at den så vidt muligt kan afgive beretning om resultatet af sin undersøgelse inden for et nærmere angivet antal år efter, at kommissionen er endeligt nedsat. I givet fald bør det i kommissoriet også anføres, at hvis kommissionen ikke kan afgive beretning inden det nævnte tidspunkt, anmodes kommissionen om at orientere justitsministeren skriftligt om baggrunden herfor og om, hvornår kommissionen forventer at kunne afgive sin beretning. Justitsministeren bør derefter, i samråd med Folketinget, overveje skridt til at imødegå den truende forsinkelse.